

ються у соціально-економічні процеси, і такі інновації в галузі управління еко- номікою позитивно впливатимуть на розвиток економіки в цілому.

1. *Мартовой П.* Потребность в твердости (Обзор рынка твердосплавного инструмента) // Мир техники и технологий. — 2003. — № 9. — С. 16—20.
2. *Галенко И.В.* Торговля твердыми сплавами как зеркало инновационной промышленной политики. Обзор // Там же. — 2004. — № 7. — С. 36—41.
3. *Бондаренко В., Галенко И., Корнута О.* Стратегія інноваційних підприємств на втраченому ринку виробів із твердих сплавів // Проблеми науки. — 2003. — № 6. — С. 44—52.
4. *Галенко И.В.* Твердосплавное производство: испытание на прочность // Украина промышленная. — 2006. — № 2. — С. 36—41.
5. *Малицький Б.А., Попович О.С., Соловійов В.П.* Перспективні напрями науково-технологічного та інноваційного розвитку України (Результати першого етапу прогнозно-аналітичного дослідження в рамках Державної програми прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку на 2004—2006 роки). — К.: Фенікс, 2006. — 208 с.
6. *Рождественська Л.Г.* Статистика ринку товарів і послуг: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2005. — 419 с.
7. *Корнута О.П.* Перспективи інноваційного розвитку вітчизняних підприємств твердосплавної підгалузі кольорової металургії України // Проблеми науки. — 2006. — № 2. — С. 22—28.
8. *Корнута О.П.* Сучасний стан інноваційного розвитку вітчизняних підприємств твердосплавної підгалузі кольорової металургії України // Там же. — 2005. — № 11. — С. 41—46.
9. *Галенко И.В.* Твердосплавный Internet Украины // Оборудование и инструмент для профессионалов. — 2003. — № 8 (43). — С. 68—70.
10. *Новіков М.В., Лукаш В. А., Вировець Л. М.* Створення вітчизняного виробництва ріжучого інструменту для дорожніх фрезерних машин // Наука та інновації. — 2005. — Т.1, № 3. — С. 112—117.

*Ю.В.Мойсеєнко,
аспірант*

Питання застосування Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»

14 вересня 2006 року Верховна Рада України ухвалила після врахування пропозицій Президента України Закон «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» № 143-V. Цей закон визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і спрямований на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології на території держав, де

планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері [1].

Хоча закон вже чинний більше дев'яти місяців, говорити про якісь здобутки ще зарано. До позитивних напрацювань цього закону можна віднести появу цілого ряду нових для українського законодавства визначень. Для початку пропонується здійснити їх побіжний аналіз.

Високі технології — технології, які розроблені на основі новітніх наукових знань, за своїм технічним рівнем пере-

вищують кращі вітчизняні та іноземні аналоги і спроможні забезпечити передові позиції на світовому ринку наукомісткої продукції [1]. У даному визначенні слова «розроблені на основі новітніх наукових знань, за своїм технічним рівнем перевищують кращі вітчизняні та іноземні аналоги» можна віднести до характеристики новизни та винахідницького рівня, визначеного Законом України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», тобто характеристик патентоспроможності винаходу [2]. Таким чином, до високих технологій по суті зазначеного визначення поставлені ті ж вимоги, що й до патенту на винахід [2]. Щодо слів «спроможні забезпечити передові позиції на світовому ринку наукомісткої продукції», то, з одного боку, їх можна віднести до такої вимоги патентоспроможності, як промислова придатність [2], але, з іншого боку, промислова придатність як така, за великим рахунком, далеко не завжди може забезпечити саме передові позиції на ринку наукомісткої продукції. Виходячи із зазначеного визначення, високими технологіями можна вважати патентоспроможні технології, які здобули (потенційно можуть здобути) перші позиції на конкретних ринках завдяки їх комерціалізації.

Ноу-хау — інформація, що отримана завдяки досвіду та випробуванням, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності [1].

На разі це перше визначення поняття «ноу-хау» в українському зако-

нодавстві. Книга четверта «Права інтелектуальної власності» Цивільного кодексу відносить ноу-хау до об'єктів інтелектуальної власності й дає їм визначення як раціоналізаторської пропозиції (ст. 481) та комерційної таємниці (ст. 505) [3]. Найбільш схожим є визначення комерційної таємниці — *інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію* [3].

Таким чином, на сьогодні ми отримали вже третій вид об'єктів інтелектуальної власності, який існує в законодавстві, але не має чіткого місця в ієрархії законодавства у сфері інтелектуальної власності (мається на увазі те, що наявність понять «раціоналізаторська пропозиція», «комерційна таємниця», «ноу-хау» у базових законодавчих актах і їх одночасна відсутність у спеціальних законодавчих актах призводить до унеможливлення повноцінного використання цих понять у практичній, зокрема господарській, діяльності).

Патентна чистота — властивість технологій та/або їх складових бути вільно використаними в певній державі без загрози порушення чинних на її території охоронних документів (патентів) на об'єкти права інтелектуальної власності, які належать третім особам, визначена відповідно до чинних охоронних документів (патентів) на ці об'єкти та нормативно-правових актів держави (держав), де планується використання

зазначених технологій та їх складових, а також відповідно до конкретного періоду часу, обумовленого строком дії охоронних документів (патентів) на складові технологій на території такої держави (держав) [1].

Вищезазначене поняття достатньо зрозуміле, воно вперше вводиться в законодавче поле України. Особливо варто відзначити його важливість при здійсненні трансферу технологій на їх міжнародному ринку.

Патентно-кон'юнктурні дослідження — системний науковий аналіз властивостей технологій та їх складових, які впливають з їх правової охорони, стану ринків технологій, їх складових та продукції, патентної та ліцензійної ситуації, що склалася щодо них, характеру виробництва продукції [1].

Поняття відображає важливий елемент прогнозування щодо трансферу тієї чи іншої технології. Проте слід зазначити, що з 1 січня 1998 року на території України введено в дію державні стандарти України ДСТУ 3575-97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення» та ДСТУ 3574-97 «Патентний формуляр» [4, с. 26]. Тобто на сьогодні в Україні не існує державного стандарту, у відповідності до якого можна було б проводити патентно-кон'юнктурні дослідження. З іншого боку, у відповідності до пункту 26 розділу 2 «Організаційні заходи» Додаткових заходів щодо детінізації національної економіки на 2004-2005 роки, затверджених Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 липня 2004 року № 414-р, Міністерству освіти і науки, Міністерству фінансів, Міністерству економіки та Держспоживстандарту України у другому півріччі 2005 року доручається розробити державний стандарт «Патентно-

кон'юнктурні дослідження. Основні положення та порядок проведення», який передбачатиме використання промислового і науково-технічного потенціалу для розв'язання завдань соціально-економічного розвитку держави та забезпечення підвищення рівня технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду [5]. Проте на сьогодні такий стандарт не розроблено, що по суті блокує реалізацію положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Тепер пропонується перейти до конкретних норм закону, які, вочевидь, не блокують його впровадження в дію. Так, частина перша статті 12 «Державна експертиза технологій» визначає об'єкти державної експертизи — технології або технології і обладнання, що використовується для їх застосування (далі — обладнання), які імпортуються в Україну за рахунок державних коштів, якщо сума купівлі дорівнює або перевищує розмір суми, визначеної для відповідних процедур закупівель Законом України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» (вартість закупівлі товару (товарів), послуги (послуг) дорівнює або перевищує 30 тисяч гривень, а робіт — 300 тисяч гривень [6]).

У цьому зв'язку слід зазначити, що частина 3 статті 8 Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» передбачає: оголошення про заплановану закупівлю чи про проведення попередньої кваліфікації учасників розміщуються у відповідних міжнародних виданнях та в інформаційних системах у мережі Інтернет у разі, якщо очікувана вартість предмета закупівлі перевищує суму, еквівален-

тну: для товарів — 200 тисячам євро; для послуг — 300 тисячам євро; для робіт — 4 мільйонам євро. (Курс євро фіксується згідно з офіційним курсом Національного банку України, встановленим на день відправлення для публікації оголошення про проведення торгів або на день відправлення запрошень до участі у торгах — у разі застосування торгів з обмеженою участю).

З іншого боку, стаття 6 «Умови заохисту вітчизняного ринку» Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» зобов'язує замовника надавати перевагу тендерній пропозиції, поданій вітчизняним виробником, шляхом застосування преференційної поправки до її ціни, за умови, що очікувана вартість предмета закупівлі не перевищує суми, еквівалентної: для товарів — 200 тисячам євро; для послуг — 300 тисячам євро; для робіт — 4 мільйонам євро. Розмір преференційної поправки повинен становити 10 відсотків ціни тендерної пропозиції.

Крім того, частина 4 статті 6 Закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти» передбачає: у разі, якщо предметом закупівлі є послуги чи роботи, що здійснюються на території України, замовник має право вимагати від іноземного учасника, який бере участь у процедурі закупівлі, виконання цих послуг чи робіт з використанням вітчизняних сировини, матеріалів та робочої сили.

Отже, при імпорті технології у відповідності до абзацу 4 частини 4 статті 12 цього закону Україна, вочевидь, з метою економії коштів державного бюджету зможе вимагати від постачальника технології використання вітчизняних сировини, матеріалів та робочої сили, оскільки імпортована технологія, за виз-

наченням, використовуватиметься на теренах України. Це в свою чергу може стати ще однією перепорою на шляху доступу іноземних технологій з великим бюджетом на український ринок.

У відповідності до частини другої статті 12 закону державна експертиза технологій та обладнання проводиться уповноваженим органом відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» з урахуванням особливостей, визначених цим законом. У цьому зв'язку пропонується розглянути норми оплати праці експертів, котрі залучаються для проведення державної наукової та науково-технічної експертизи, що здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, які застосовуються з 1 квітня 2007 року [7]. Цікавим є те, що розмір оплати праці не повинен перевищувати: за експертизу в складі експертної групи, індивідуальну експертизу — 140 грн.; за складання висновку в цілому щодо об'єкта наукової та науково-технічної експертизи — 210 грн.; за складання висновку в цілому щодо об'єкта наукової та науково-технічної експертизи з виконаних робіт за національними, міждержавними, галузевими, міжгалузевими, інноваційними програмами та проектами державного значення — 235 грн. З урахуванням надбавки за проведення експертизи об'єкта, виконаного іноземною мовою (окрім російської), відповідні граничні суми оплати праці зростають на 15%. Отож, наскільки якісно може бути проведена експертиза технології, вартість якої перевищує 300 тис. грн., якщо за неї експерт отримує максимум 270,25 гривень?

У відповідності до частини 3 статті 12 закону під час проведення державної експертизи обов'язково визначаються:

- ❖ *технічний рівень і новизна технологій та обладнання;*
- ❖ *орієнтовна ціна технологій та обладнання чи розмір плати за їх використання;*
- ❖ *конкурентоспроможність технологій та продукції, яка буде виготовлена із застосуванням цих технологій;*
- ❖ *патентна чистота технологій, їх складових;*
- ❖ *відповідність технологій нормам техногенної та екологічної безпеки, технічного регулювання, міжнародним і національним стандартам [1].*

Згідно з частиною першою статті 13 закону, за результатами державної експертизи технологій або технологій і обладнання приймається рішення про державну реєстрацію договорів щодо їх трансферу або про відмову в реєстрації. Це у відповідності до частини 2 статті 13 цього закону є підставою для занесення договорів про трансфер технологій до державного реєстру, що здійснюється уповноваженим органом у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Щодо статті 14 «Патентно-кон'юнктурні дослідження у сфері трансферу технологій» цього закону, то вона залишатиметься по суті не діючою, оскільки, згідно з частиною 2 статті 14 цього закону, патентно-кон'юнктурні дослідження проводяться відповідно до державних стандартів і затверджених уповноваженим органом методик. Але, як зазначалося вище, в Україні не введено в дію відповідного державного стандарту.

Виходячи з побіжного аналізу Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», можна дійти наступних висновків:

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу

технологій» відповідає інтересам держави, оскільки його прийняття спрямоване на підвищення ефективності використання її науково-технологічного потенціалу, організацію цивілізованого трансферу технологій, спрямування коштів, отриманих від реалізації нематеріальних активів, для відтворення науково-технологічної сфери України.

2. Прийняття Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» не призвело до додаткових матеріальних та інших витрат. Але реалізація положень цього закону, зокрема забезпечення інституційної інфраструктури трансферу технологій, потребує значних витрат коштів державного бюджету.

3. Зважаючи на те, що у відповідності до статті 14 закону при розробленні науково-технічних прогнозів розвитку технологій та їх складових, їх створенні, визначенні доцільності набуття і/або передачі прав на них, підготовці до виробництва продукції з їх застосуванням проводяться патентно-кон'юнктурні дослідження, закон по своїй суті не виконуватиме своїх головних функцій до введення в дію в Україні відповідних державних стандартів і затверджених уповноваженим органом методик.

4. Норми оплати праці експертів, які залучаються для проведення державної наукової та науково-технічної експертизи, що виконується за рахунок коштів державного бюджету, не відповідають вартості об'єктів трансферу технологій, щодо яких здійснюється експертиза.

Таким чином, реалізація Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» на сьогоднішній день у повному обсязі неможлива, оскільки потребує нормативно-правового, інституційного та фінансового забезпечення.

1. *Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій*: Закон України, 14 вересня 2006 року № 143-V [Електронний ресурс] // База «Законодавство України» Верховної Ради України. — [К., 2007]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. *Про охорону прав на винаходи та корисні моделі*: Закон України, 15 грудня 1993 року № 3687-XII [Електронний ресурс] // Там само.
3. *Цивільний кодекс України*: Кодекс України, 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс] // Там само.
4. *Добриніна Г.П.* Патентна інформація та документація. Патентні дослідження: Конспект лекцій. — К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2005. — 120 с.
5. *Про затвердження додаткових заходів щодо детінізації національної економіки на 2004—2005 роки*: Розпорядження Кабінету Міністрів України, 5 липня 2004 року № 414-р. [Електронний ресурс] // База «Законодавство України» Верховної Ради України. — [К., 2007]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. *Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти*: Закон України, 22 лютого 2002 року № 1490-III [Електронний ресурс] // Там само.
7. *Про затвердження Норм оплати праці експертів, які залучаються для проведення державної наукової та науково-технічної експертизи, що проводиться за рахунок коштів державного бюджету*: Наказ Міністерства праці та соціальної політики України, 11 квітня 2007 року № 147 [Електронний ресурс] // Там само.